

מלחמת יום הכיפורים

מלחמת יום הכיפורים, שפרצה בשנת 1973, היא עבור רבים בחברה הישראלית פצע אישי ולאומי שמסרב להגליד. כחברה התקשינו להיפרד מהשאננות ומתחושת האופוריה שליוו אותנו לאחר הניצחון הגדול של מלחמת ששת הימים וראינו בהן גורם לחוסר המוכנות הישראלית למלחמה. אחרים התקשו להבין כיצד תמונת המודיעין, הסימנים והאותות נפלו על אוזניים ערלות של ההנהגה, שלא השכילה להסיק כי המלחמה בפתח. בימי הקרבות נהרגו 2,300 מחיילי צה"ל, ועד הפסקת האש במאי 1974 נוספו עוד יותר מ-350 חללים. האובדן והשכול פגעו במשפחות רבות, ורבים מהאבות, מהאימהות ומהאחים התקשו להתאושש. אלמנות וילדים חיו את חייהם בצל האובדן. מלחמת יום הכיפורים מלווה עד היום לוחמים רבים פוסט-טראומטיים הסוחבים איתם זיכרונות ומראות מהמוצבים, מהמדבר או מימי השבי בסוריה או במצרים.

הייתי כמעט בן שתים-עשרה ביום בו פרצה המלחמה. מ-9:00 בבוקר החלה תנועה ערה של מכוניות. לקראת השעה 12:00 כבר היה מגרש החניה בלב שכונת חב"ד החרדית, שבשוליה גרנו, עמוס משאיות צבאיות. לא הבנתי איך דווקא ביום הכיפורים הקדוש כל כך לעם היהודי, מתייחסת הקהילה החרדית בשוויון נפש וכמעט באדישות למכוניות הרבות הנוסעות ברחובות, בעוד בכל יום שבת הייתה השכונה סגורה ומסוגרת, ללא תנועת כלי רכב כלל. אם חלילה טעה נהג כלשהו ונכנס עם רכבו ללב השכונה במהלך השבת, התקבל בתגובה נזעמת של תושבים שנפפו בידיהם והזכירו לו בקול רם שהיום שבת. הילדים הגיבו אחרת.

הם נהגו ללוות את נתיב המילוט של הנהג המסכן ברגימת אבנים לעבר הרכב שהפר את קדושת השבת.

ככל שהתמלאה הרחבה של מגרש החניה בכלי רכב צבאיים, רבו האנשים שיצאו מבתיהם, מי מסקרנות ומי כדי לעלות על משאית ולמהר ליחידה שלו. סביב המשאיות התגודדו בני משפחה של המגויסים. האימהות של המגויסים לא הסתירו את דאגתן. הן היו מבוהלות כמו כולם, אבל עליהן הפחד והדאגה היו ניכרים יותר לעין. האבות הסתובבו בין הנהגים והקצינים וניסו לברר מה עומד לקרות ולשם מה בדיוק נועד הגיוס.

משפחות צעירות עם ילדים קטנים ליוו את האב המגויס למשאית. הפרידות היו קורעות לב. הילדים התקשו להיפרד מאביהם לבוש המדים שעלה למשאית. ודאי שלא כולם הבינו מה קורה, אך כנראה קלטו מהאווירה סביב שהעלייה למשאית אינה מבשרת טובות. טרם עלייתם למשאית חיבקו הגברים את הנשים והבטיחו שהכול יהיה בסדר. הנשים לא הצליחו לעצור את בכיין ועיניהן סיפרו את עומק החשש שמילא את לבן.

לקראת השעה 13:00 עזבו המשאיות בזו אחר זו והותירו אחריהן שובל של נשים בוכיות, אבות מודאגים וילדים שלא הבינו כלל מה מתרחש, או רק הבינו שמהו לא טוב עומד באוויר. האבות והאימהות עזבו את רחבת מגרש החניה. הנשים עם ילדיהן עמדו שם עוד דקות ארוכות. לבסוף גם הן פנו לבתיהן. כשאבי ואני עשינו דרכנו בחזרה הביתה, עמדה בקצה הרחבה אם צעירה עם שני ילדיה. היא בכתה בכי חרישי. הבן הגדול, כבן שלוש, עמד צמוד אליה ובכה גם הוא, כמו מזדהה עם אמו, והקטנה ישבה בעגלה, אוחזת בקבוק.

אבי חש שמהו אינו כשורה, וניגש ושאל את האם משהו. אינני זוכר מה הוא שאל ומה היא ענתה, רק שהרגשתי עד כמה היא בודדה ואומללה. גם אבי חש בכך ואמר לה, "אל תדאגי, בינתי, בואי אלינו. יש לנו חדר פנוי. תהיי עם הילדים אצלנו כמה שתרצי. אשתי ואני נעזור לך." היא הסכימה מיד והתלוותה אלינו, וככל שהתקרבו אל ביתנו גבר

בכיה, עד שמבכי חרישי היה לבכי קורע לב. ילדיה, שחשו במצוקתה, בכו גם הם. מעט לאחר הגיענו הביתה נשמעה הצפירה בקול עולה ויורד. עכשיו היה ברור לכול – פרצה מלחמה.

לאחר שנרגעה מעט סיפרה הצעירה שאינה מכירה איש בקריית מלאכי. משפחתה גרה ברמלה ואין אף אחד שיסייע לה, ולבדה היא מתקשה בטיפול בילדים. "אני רוצה לנסוע למשפחה שלי ברמלה," אמרה, אבל הבינה שזה בלתי אפשרי ברגע זה. העובדה שעכשיו יום הכיפורים ואי הוודאות בשעותיה הראשונות של המלחמה, לא אפשרו נסיעה לרמלה. בערב היא שוחחה עם בני משפחתה בטלפון והם תיאמו את נסיעתה בתחבורה ציבורית לרמלה, ברגע שזה יתאפשר. אמי ואבי יצאו מגדרם להבטיח שתרגיש בנוח. החליפו מצעים, הוסיפו מזרנים לילדים והכניסו לחדר מאוורר. כהרגלה, שאלה אותם אימא אחת לשעתיים אם הם רעבים, ובסוף כל ארוחה אמרה: "מה, זהו? אבל לא אכלתם כלום." לאחר יומיים החליטה האורחת שלנו לנסוע לרמלה. אבי ביקש ממני ללוות אותה לקסטינה, לתחנת האוטובוס שמחוץ לקריית מלאכי. עזרתי לה לסחוב את המזוודה ותיק נוסף, שהיו די כבדים. לא התלוננתי והיא לא חשה בקושי שלי. כשהגענו, איתרנו את התחנה הנכונה, היא ביררה מתי צפוי האוטובוס להגיע ונפרדנו. כאשר עשיתי דרכי חזרה הביתה, מרחק של כשני קילומטרים, היה לי מספיק זמן למחשבות. הייתי פנוי להתמודד עם המחשבות על העינב שתלשתי מאשכול הענבים ועל רגשי האשם שלי.

בשכונה שלנו, בערב יום כיפורים טיילו כל ילדים ברחובות, והשאלה השכיחה ביותר הייתה: "אתה צם?" גם למחרת, במהלך יום הכיפורים חזרה השאלה, "אתה צם?" אם ענית בחיוב, אמרו לך: "תראה את הלשון." אם הלשון הייתה לבנה והפה הדיף ריח רע, סימן שאכן אתה צם. בערב יום הכיפורים של שנת 1973 תכננתי בפעם הראשונה לצום. הייתי כמעט בן שתים-עשרה, כאמור, נתון להשפעת ההצהרות שרווחו בשכונה, "אני צם מגיל אחת-עשרה", או אפילו קצת קודם. ואכן, בערב יום כיפור לא שתיתי ולא אכלתי דבר, אך למחרת בבוקר היה לי מר מדי בפה. לקחתי

עינב אחד מאשכול הענבים שהיה מונח על צלחת במקרר. נכנסתי לחדר ומול המראה מוללתי את העינב והכנסתי ללוע מבלי שהטיפות יפגעו בלשון. חשתי בטעמו המתוק של העינב המצהיב. הענבים של סוף הקיץ היו תמיד צהובים וטעימים יותר. אבל זה היה אסור. רימיתי. לאחר שליויתי את האישה הצעירה וילדיה לתחנת האוטובוס התפניתי לחשוב על מעשה המרמה שלי ביום הקדוש. רגשי האשמה גאו והתעצמו ככל שהרהרתי באפשרות שהמלחמה פרצה בגללי... בגלל שהפרתי את קדושת היום הזה.